

ΖΩΓΡΑΦΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΘΕΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΣΥΜΒΟΛΑ ΤΟΥΣ

Πειραματικό Γυμνάσιο Αναβρύτων, Α' τάξη, 2001

Η εκπαιδευτική μουσειοσκευή με θέμα "Το Δωδεκάθεο" και η έκθεση στην Εθνική Πινακοθήκη έργων των Ρέμπραντ, Ρούμπενς και των υπόλοιπων Ολλανδών ζωγράφων του 17ου αιώνα με θέμα "Έλληνες θεοί και ήρωες την εποχή του Ρέμπραντ και Ρούμπενς" ήταν οι αφορμές για να ξεκινήσω να δουλεύω με τους μαθητές μου τους αρχαίους Έλληνες θεούς μέσα από τα σύμβολά τους. Στόχος μου ήταν να γνωρίσουν οι μαθητές την έννοια του συμβολισμού στην τέχνη.

Με την έναρξη του σχολικού έτους παρακολούθησα την παρουσίαση της εκπαιδευτικής μουσειοσκευής "Το Δωδεκάθεο" στα σεμινάρια καθηγητών Καλλιτεχνικών μαθημάτων.

Αρχικά έπρεπε να εξασφαλίσω δύο πολύ σημαντικές προϋποθέσεις. Οι μαθητές έπρεπε να γνωρίζουν τους αρχαίους ελληνικούς μύθους και να κατέχουν πληροφορίες για την εποχή που ο Ρέμπραντ και ο Ρούμπενς εμπνεύστηκαν από την αρχαιότητα.

Χρησιμοποίησα λοιπόν την εκπαιδευτική μουσειοσκευή παράλληλα με τον οδηγό των έργων της Πινακοθήκης. Με φωτοτυπίες από τη μουσειοσκευή και τον οδηγό που μοιράστηκαν στα παιδιά προσπάθησα να ευαισθητοποιήσω τους μαθητές μου επάνω στο συγκεκριμένο θέμα.

Κατά την επίσκεψή μας στην Εθνική Πινακοθήκη συζητήσαμε μπροστά στους πίνακες. Αναφερθήκαμε στους μύθους που απεικονίζονται και αναλύσαμε το συμβολικό τους χαρακτήρα.

Παρότρυνα λοιπόν τους μαθητές να ζωγραφίσουν τα μυθικά πρόσωπα, όπως θα το υπαγόρευε η δική τους καλλιτεχνική διαίσθηση.

Στην τάξη επανήλθαμε τόσο στους μύθους των έργων που είδαμε όσο και σε άλλους αρχαίους μύθους. Με τη βοήθεια του υλικού που διαθέταμε ξεκινήσαμε.

Η ιδέα παρουσίασης του κάθε μύθου άρχισε να βρίσκει γόνιμο έδαφος. Κάθε μαθητής επέλεξε ένα μύθο επάνω στον οποίο θα ήθελε να εργαστεί. Κατόπιν θα προσπαθούσε να ζωγραφίσει το θέμα τηρώντας μία βασική αρχή: θα έδινε μεγάλη προσοχή στον ήρωα του μύθου και θα προσπαθούσε να τον φανταστεί όσο το δυνατόν πιο πειστικά έτσι που να μην υπάρχει ανάγκη να γράψουμε κάτω από το έργο το όνομα του θεού. Η ίδια η φιγούρα θα έπρεπε να φανερώνει την ταυτότητά της.

Υπήρχε όμως ένα βασικό πρόβλημα: τα παιδιά της ηλικίας των δώδεκα ετών δεν γνώριζαν να ζωγραφίσουν έναν άνθρωπο.

Ξεκινήσαμε λοιπόν να μελετάμε πώς μπορούμε να ζωγραφίσουμε έναν άνθρωπο. Στην πρώτη φάση έπρεπε να καταλάβουν οι μαθητές πως μόνο εάν σκέπτονται το αντικείμενό τους μπορούν να το αποδώσουν. Ζήτησα να μου περιγράψουν το ανθρώπινο σώμα και εγώ ζωγράφιζα στον πίνακα ό,τι μου έλεγαν. Έχω παρατηρήσει πως εάν βάλουμε τα παιδιά να ζωγραφίσουν έναν άνθρωπο, αμέσως μετά το κεφάλι θα κολλήσουν το σώμα και μετά τα χέρια που φεύγουν στο πλάι. Πράγματι μου περιέγραφαν με τη σειρά κεφάλι, σώμα, χέρια, πόδια. Τότε ήρθε η ερώτησή μου: "*μα καλά δεν μεσολαβεί τίποτα;*" και τότε οι μαθητές απάντησαν "*Α, ο λαιμός, οι ώμοι!*". Εγώ συνέχισα να τους παρακινώ "*Προσπαθήσατε να σκέπτεστε το σώμα σας!*". Έτσι άρχισαν να σκέπτονται διαφορετικά και να περιγράφουν τα μέρη κεφάλι, λαιμός, ώμοι, μπράτσα, αγκώνες, πήχεις, παλάμη, στήθος, μέση, κοιλιά, μηροί, γόνατα, γάμπες, πέλμα. Τους τόνισα επίσης ότι το μέγεθος του κεφαλιού χωράει περίπου οκτώ φορές στο σώμα και μου δόθηκε η ευκαιρία

να αναφερθώ στην τελειότητα της αρχαίας ελληνικής γλυπτικής που βασιζόταν στην αναλογία. Έχοντας ως βάση έναν κάθετο άξονα τον οποίο είχαμε στον πίνακα οι μαθητές προχώρησαν στην υποδιαίρεσή του. Οι μαθητές έλαβαν υπ' όψη τους ότι η πρώτη υποδιαίρεση του άξονα θα πρέπει να εφάπτεται στο σαγόνι της φιγούρας τους. Η δεύτερη υποδιαίρεση βρίσκεται στο ύψος του στήθους. Η τρίτη στην κοιλιακή χώρα ενώ η τέταρτη στην ηβική χώρα. Η πέμπτη περνά στο μέσο των μηρών ενώ η έκτη λίγο πιο κάτω από τα γόνατα. Τέλος η έβδομη βρίσκεται στο ύψος της κνήμης και η όγδοη κάτω από τα πέλματα. Οι μαθητές μου ακολούθησαν τον παραπάνω κανόνα με επιτυχία.

Το πρώτο βήμα είχε γίνει. Είχαμε μάθει να σχεδιάζουμε έναν άνθρωπο. Στη συνέχεια θα έπρεπε οι μαθητές να μάθουν πώς θα τον έντυναν δίνοντάς του παράλληλα τα στοιχεία που θα καθόριζαν τους θεούς και τους ήρωες των μύθων. Έδωσα λοιπόν έμφαση στο συμβολισμό. Κινητοποίησα την προσοχή των μαθητών με την ερώτηση "*Τι είναι αυτό που δίνει την ιδιότητα και την ταυτότητα σε έναν αρχαίο Έλληνα θεό?*". Εξήγησα στους μαθητές ότι τα αντικείμενα που συμβολίζουν την ταυτότητα, την ιδιότητα και τα χαρακτηριστικά, που είναι ξεχωριστά για τον κάθε θεό, είναι για τον Απόλλωνα, για παράδειγμα, η λύρα, για τον Ήφαιστο το σφυρί και το αμόνι, για τη Δήμητρα τα στάχυα, για τον Ποσειδώνα η τρίαινα κ.λπ. Τα παιδιά κατανόησαν την έννοια του συμβόλου και τη λειτουργία του στην απεικόνιση ενός προσώπου.

Για περισσότερη γοητεία και πρωτοτυπία προέτρεψα τους μαθητές να χρησιμοποιήσουν την τεχνική του κολλάζ. Στα σημεία δηλαδή που θέλαμε να δώσουμε έμφαση βρήκαμε λεπτόμερειες φωτογραφιών από περιοδικά και τις κολλήσαμε στα συγκεκριμένα μέρη ούτως ώστε να αποδοθούν τα κυριότερα χαρακτηριστικά της εικόνας του κάθε θεού και του περιβάλλοντός του.

Όσοι μαθητές ακολούθησαν την τεχνική δημιούργησαν ένα ενδιαφέρον ζωγραφικό κολλάζ. Οι υπόλοιποι ζωγράρισαν τα έργα τους με τέμπερα.

Οι μαθητές συνειδητοποίησαν ότι και το χρώμα παίζει καθοριστικό ρόλο στο να αποδώσουν το περιβάλλον του κάθε θεού. Το κάθε χρώμα υποδήλωνε την ιδιότητα του κάθε θεού. Για παράδειγμα ο Ποσειδώνας τοποθετήθηκε μέσα σε τόνους γαλάζιου και μπλε. Η Δήμητρα αναδείχθηκε μέσα από γήινα χρώματα. Σύμβολα, χρώμα, και ανθρώπινο σώμα παρουσίασαν εικόνες αρχαίων Ελλήνων θεών.

Κατά τη διάρκεια του σχεδίου δεν σταματήσαμε να μιλάμε για τα έργα της έκθεσης που είχαμε δει. Αυτήν τη φορά αναφερθήκαμε σε περισσότερες λεπτομέρειες, εκείνες δηλαδή που ενδιέφεραν τον κάθε μαθητή προσωπικά. Κάποια έργα μαθητών είχαν τοποθετηθεί στον πίνακα και έτσι οι παρατηρήσεις της τάξης για τις λεπτομέρειες και γενικά την απόδοση έγιναν πιο συγκεκριμένες.

Οι μαθητές κατάλαβαν ότι τα σύμβολα αποτελούν πηγή ερμηνείας του μηνύματος του ζωγράφου. Μέσα από τα σύμβολα παρουσιάζεται η δύναμη ή η επιβολή, η ευαισθησία ή η προσφορά, η καταστροφική ή η ειρηνική διάθεση και η ψυχική κατάσταση του κάθε θεού-ήρωα.

Τα έργα των μαθητών είχαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Η τάξη βρέθηκε μπροστά σε μια πρωτόγνωρη εμπειρία δημιουργίας που βασιζόταν στην έμπνευση, τη φαντασία, την παρατήρηση, αλλά και την τήρηση των βασικών κανόνων σχεδίου. Οι μαθητές έμαθαν να διεξάγουν έρευνα, να παρατηρούν και να συλλέγουν στοιχεία και πληροφορίες για τα θέματά τους. Διαμόρφωσαν τη δική τους άποψη για το σχέδιο και την απεικόνιση.

Έμαθαν τη βασική αρχή: "πρέπει να σκέφτομαι για να ζωγραφίσω", κάτι που τους βοήθησε να σχεδιάζουν το ανθρώπινο σώμα και να αποδίδουν συγκεκριμένες μορφές.

Κατανόησαν τη σπουδαιότητα του συμβολισμού στην τέχνη. Τα παιδιά άρχισαν να κατανοούν τη λογική της αποκωδικοποίησης των μηνυμάτων. Η τωρινή γνώση θα τους βοηθήσει και αργότερα να σκέπτονται για να αποκωδικοποιήσουν άλλα σύμβολα άλλων μορφών δημιουργίας, όπως για παράδειγμα της μοντέρνας τέχνης.

Κατανόησαν επίσης ότι ο συμβολισμός ως ρεύμα τέχνης εκφράζεται μέσα από ένα σύνολο σημείων.

Οι μαθητές μπόρεσαν να εκτιμήσουν την κληρονομιά τους, την ελληνική μυθολογία, θέματα της οποίας αποτέλεσαν τον κύριο άξονα δημιουργίας και την πηγή έμπνευσης της δυτικοευρωπαϊκής ζωγραφικής και γλυπτικής κατά την Αναγέννηση.

Δ. Πετροπούλου-Δημητράκη

